

Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025

Samen op weg naar een CO₂-neutraal Ooststellingwerf in 2030

Inhoud

Inleiding	3
Doel programma	4
Opzet programma	4
Ambitie en doelen	5
Uitvoeringstrategie	5
Focus op 3 thema's	5
Opgaven	5
Flexibiliteit in uitvoering	5
Sturingsprincipes	6
Rol gemeente	6
Overzicht thema's en opgaven programma	7
Doel-inspanningen-netwerk	8
Thema 1: Energietransitie	12
Thema 2: Klimaatadaptatie	20
Thema 3: Circulaire economie	27
Financiën	33
Participatie	36
Participatieaanpak	36
Monitoring en evaluatie	39
Bijlagen	40

Inleiding

In december 2020 heeft de gemeenteraad van Ooststellingwerf de nota van uitgangspunten voor het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025 vastgesteld. Hierin geven we aan dat we verantwoordelijkheid nemen in het terugdringen van broeikasgassen, de klimaatverandering, de energietransitie, het vergroten van de biodiversiteit en het stimuleren van een circulaire economie. De nota van uitgangspunten Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025 is toegevoegd als bijlage 1.

Het doel van de nota van uitgangspunten is driedig:

1. het vaststellen van onze ambitie;
2. het bepalen van de strategie om deze ambitie te halen;
3. het aanbrengen van focus in de opgaven die helpen bij het halen van onze ambitie.

Vanuit de vastgestelde ambitie, strategie en focus uit de nota van uitgangspunten hebben we een programma duurzaamheid opgesteld voor de periode tot en met 2025.

Doel programma

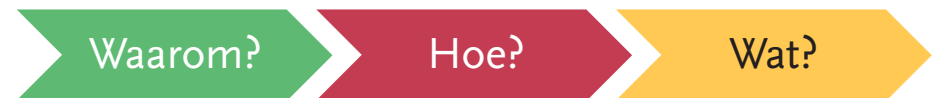
Het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025 is een uitvoeringsplan waarin de ambitie, strategie en focus worden vertaald naar uitvoering. Dit programma geeft antwoord op de vraag welke inspanningen we leveren om de gestelde doelen te halen. Ook geeft het programma inzicht in de planning en wat het gaat kosten.

Opzet programma

In het programma duurzaamheid werken we van ambitie via strategie naar doelen en inspanningen:

1. We beginnen met de waarom-vraag (drijfveren). **Waarom** gaan we aan de slag met duurzaamheid? Wat zijn onze ambities en doelen?
= *Nota van uitgangspunten Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025*
2. Vervolgens de hoe-vraag (proces). **Hoe** willen we aan de slag met onze doelen? Wat is onze uitvoeringstrategie?
= *Nota van uitgangspunten Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025*
3. Uiteindelijk de wat-vraag (acties/inspanningen). **Wat** moeten we doen om onze ambities en doelen te halen? Welke inspanningen horen daar bij?
= *Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025*

Ambitie en doelen

Onze ambitie is om CO₂-neutraal te zijn in 2030. Hiervoor willen we in 2030 energieneutraal en klimaatbestendig zijn en kringlopen binnen een Biobased economie zo veel mogelijk sluitend maken.

Uitvoeringstrategie

Om de ambities en doelen te halen zetten we de volgende uitvoeringstrategie in:

- Doorontwikkeling en doorzetten koers van afgelopen jaren.
- Flexibel inspelen op toekomst die lastig te voorspellen is.
- Sturingsprincipes voor uitvoering.

De toelichting op de ambitie, doelen en uitvoeringsstrategie staat in de nota van uitgangspunten Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025, zie bijlage 1.

Focus op 3 thema's

De ambitie, doelen en uitvoeringstrategie vertalen we naar een focus op drie thema's binnen het programma duurzaamheid, namelijk:

1. Energietransitie
2. Klimaatadaptatie
3. Circulaire economie

Opgaven

Elk thema heeft drie grote opgaven.

- Energietransitie
 1. Energiebesparing
 2. Duurzame energieopwekking
 3. Duurzame mobiliteit
- Klimaatadaptatie
 1. Vergroten klimaatbestendigheid
 2. Verbeteren van bodemgezondheid
 3. Vergroten van de biodiversiteit
- Circulaire economie
 1. Biobased produceren
 2. Afvalstoffen en grondstoffen
 3. Kringlooplandbouw en voedsel

Flexibiliteit in uitvoering

Naast focus in de bovenstaande opgaven is ook enige mate van flexibiliteit nodig binnen het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025. We zorgen ervoor dat we binnen het programma kunnen inspelen op veranderingen, die niet altijd te voorspellen zijn. Dit doen we door continu in de gaten te houden of we nog steeds de goede kant uitgaan en oog te houden voor nieuwe ontwikkelingen die kunnen bijdragen aan het halen van onze ambities.

Sturingsprincipes

Om richting te geven aan dit aanpassingsvermogen volgen we een aantal sturingsprincipes:

1. Samenwerking
2. Participatie
3. Sociale impact
4. Optimaal benutten van innovatie en economische kansen
5. Slim combineren
6. Kostenefficiënt
7. Voorbeeldfunctie
8. Global Goals

Zie ook bijlage 1: De nota van uitgangspunten Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025.

Rol gemeente

Initiatieven uit de samenleving stimuleren, omarmen en faciliteren we. Samenwerking met onze inwoners, ondernemers, onderwijs, kennisinstellingen, verenigingen en belangenorganisaties is een belangrijk middel om de duurzaamheidsdoelen te halen. Daarbij kijken we samen naar de kwaliteiten en lokale context van Ooststellingwerf en hoe we deze kunnen gebruiken in de uitvoering van het programma duurzaamheid. Voor het eigen vastgoed van de gemeente hebben we zelf de regie. Hierbij staat het geven van het goede voorbeeld centraal.

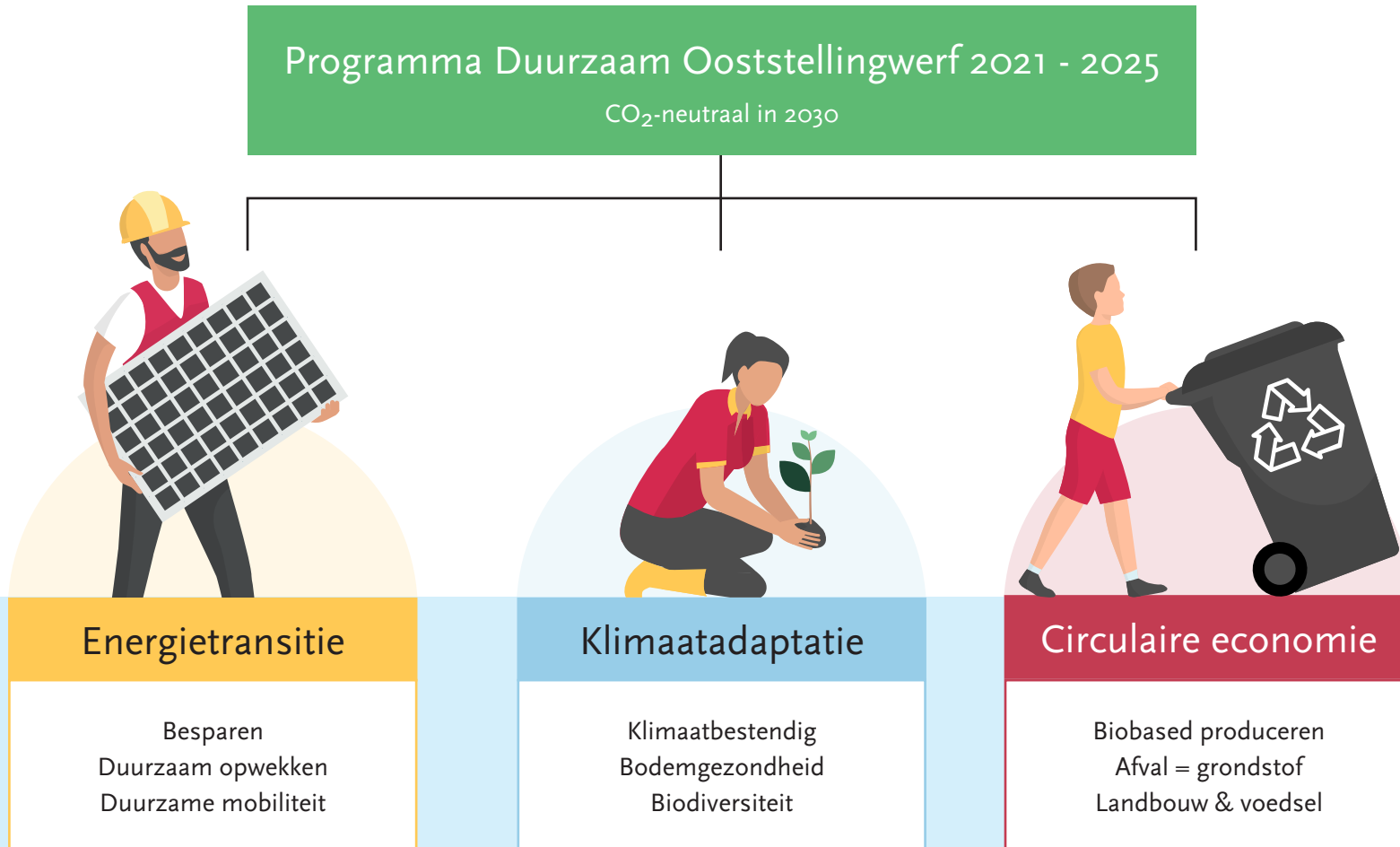
Als lokale overheid waren we lang gewend om van binnen naar buiten te werken. De gemeente bedacht, bepaalde, initieerde en regisseerde. Door de continue verandering van de maatschappij verandert ook de rol van de gemeente, naar:

- meer verbinden en faciliteren;
- initiatieven stimuleren;
- meer doen, minder praten;
- samenwerken en elkaar verder helpen;
- meer focus op kansen dan op bedreigingen.

Vanuit deze nieuwe rol zetten we in op:

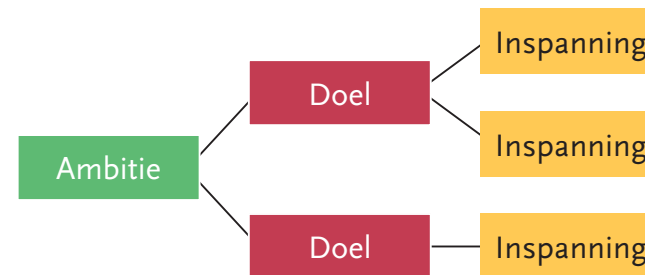
1. Het stimuleren van nieuwe initiatieven en het betrekken van inwoners bij het vormgeven van de projecten en acties binnen het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025.
2. Het stimuleren van kennis en innovatie binnen de drie centrale thema's (energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie).
3. Het geven van het goede voorbeeld en laten zien welke resultaten er gehaald worden.

Overzicht thema's en opgaven

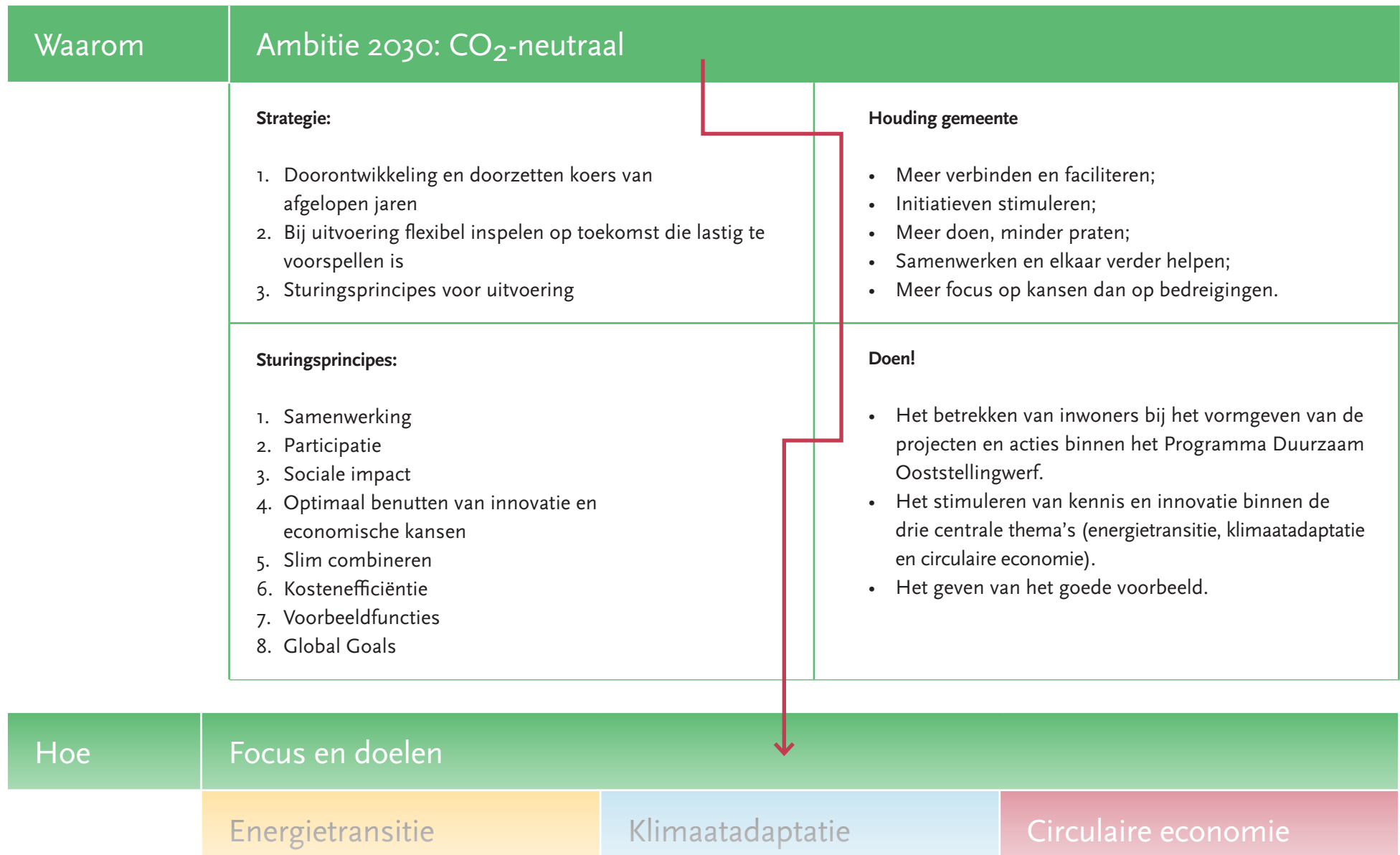
Doel-inspanningen-netwerk

Met een doel-inspanningen-netwerk (DIN) brengen we in beeld welke acties en inspanningen bijdragen aan de ambitie en doelen.

In het DIN van het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025 staat de route van ambitie via strategie naar doelen en inspanningen. De benoemde inspanningen voeren we in ieder geval uit binnen de looptijd van het programma, maar zijn niet uitputtend. Zoals gezegd is het programma niet in beton gegoten. Nieuwe inspanningen, projecten, acties, maatregelen die effectief bijdragen aan onze ambitie en doelen kunnen een plek krijgen in het programma.

Hoe	Focus en doelen		
	<p>Energietransitie</p> <p>Doel: Ooststellingwerf energieneutraal in 2030</p> <p>Opgaven:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Energiebesparing 2. Duurzame energieopwekking 3. Duurzame mobiliteit 	<p>Klimaatadaptatie</p> <p>Doel: klimaatbestendig Ooststellingwerf in 2030</p> <p>Opgaven:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vergroten klimaatbestendigheid 2. Verbeteren bodemgezondheid 3. Vergroten biodiversiteit 	<p>Circulaire economie</p> <p>Doel: meer gesloten kringlopen in Ooststellingwerf in 2030</p> <p>Opgaven:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Meer biobased produceren 2. Afvalstoffen en grondstoffen 3. Kringlooplandbouw en voedsel
Wat	Inspanningen		
	<p>Energiebesparing</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitgifte cadeaubonnen aan inwoners voor energiebesparende producten • Uitgifte van energiebespaarboxen aan inwoners • Opleiden van energiecoaches • Junior Energiecoach challenge • Project Goed voorbeeld doet goed volgen • Collectieve inkoop • Project openbare LED verlichting • Verduurzamen gemeentelijk vastgoed <p>Duurzame energieopwekking</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bijdragen aan Regionale Energie Strategie Fryslân • Opstellen gemeentelijk energiestrategie met routekaart voor duurzame energieopwekking • Actualiseren beleid zonnepaneelvelden • Opstellen paraplubestemmingsplan voor kleine wind- 	<p>Vergroten klimaatbestendigheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren projecten klimaatadaptatie Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP, waaronder: • Oplossen van de 16 overlastlocaties uit klimaatstresstest • Opstellen handboek openbare ruimte met voorwaarden voor het klimaatbestendig ontwerpen van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen • Klimaatbestendig ontwerpen als uitgangspunt integreren in gemeentelijke organisatie • Stimuleren groene duurzame schoolpleinen <p>Verbeteren bodemgezondheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren Regiodeal onderdeel Leer- en kenniscentrum bodem • Uitvoeren analyse bodemgezondheid en definiëren opgave Ooststellingwerf • Organiseren kennissessies over bodemgezondheid met 	<p>Biobased produceren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opstellen routekaart vervolg BBE • Versterken triple helix binnen BBE • Inventarisatie mogelijkheden teelt en verwerking vezelrijke gewassen • Onderzoek naar mogelijkheden gebruik biobased materialen in toeristisch recreatieve sector • Inventarisatie mogelijkheden educatieve routes en storytelling over Biobased Economie • Project biobased brug Ecommunitypark • Inbedden circulaire economie in onderwijs met Spark the Movement • Faciliteren om MKB kansen te verzilveren van Biobased Economie • Duurzaam circulair inkopen en aanbesteden in OWO verband

Wat	Inspanningen		
	<p>Energiebesparing</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitgifte cadeaubonnen aan inwoners voor energiebesparende producten • Uitgifte van energiebespaarboxen aan inwoners • Opleiden van energiecoaches • Junior Energiecoach challenge • Project Goed voorbeeld doet goed volgen • Collectieve inkoop • Project openbare LED verlichting • Verduurzamen gemeentelijk vastgoed • <p>Duurzame energieopwekking</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionale Energie Strategie Fryslân • Opstellen gemeentelijk energiestrategie met routekaart voor duurzame energieopwekking • Opstellen paraplubestemmingsplan voor kleine windmolens bij boeren • Opstellen Transitievisie Warmte • Opstellen wijkuitvoeringsplannen Transitie Warmte • Zon-op-dak projecten • Lobby op verbeteren netcapaciteit • Pilotproject Smart-Grid voor slimme energienetwerken • Pilotproject Waterstof • Onderzoek naar opslagmogelijkheden duurzame energie • Inkoop energie voor eigen gebruik verduurzamen • <p>Duurzame mobiliteit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Collectieve aanbesteding laadpalen voor elektrische voertuigen • Pilotproject deelmobiliteit • Verduurzamen eigen wagenpark • Afwaarderen wegen naar 30 en 60 km/uur • Verbeteren fietsinfrastructuur • Verbeteren overstapvoorzieningen openbaar vervoer • Fossievrije bussen in provinciale aanbesteding OV • Stimuleren duurzaam goederenvervoer en pakketbezorging • Actie Band op spanning • 	<p>Vergroten klimaatbestendigheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren projecten klimaatadaptatie Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP), waaronder: • Oplossen van de 16 overlastlocaties uit klimaatstresstest • Opstellen handboek openbare ruimte met voorwaarden voor het klimaatbestendig ontwerpen van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen • Klimaatbestendig ontwerpen als uitgangspunt integreren in gemeentelijke organisatie • Stimuleren groene duurzame schoolpleinen • Duurzaamheidseducatie • <p>Verbeteren bodemgezondheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren Regiodeel onderdeel Leer- en kenniscentrum bodem • Uitvoeren analyse bodemgezondheid en definiëren opgave Ooststellingwerf • Organiseren kennissessies over bodemgezondheid met o.a. ABO, Gagelvenne, Elan, etc. • <p>Vergroten biodiversiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Project Biodiversiteit cultuurland • Uitvoeren projecten Biodiversiteitsplan, waaronder: • Opstellen basiskaart natuur en landschap en gewenste staat natuur en landschap • Stimuleren van biodiversiteit in/aan gebouwen • Lichthinder • Biodiversiteit meer integreren in strategisch groenbeleid en operationeel beheer openbare ruimte • Creëren van bewustwording over biodiversiteit door stimuleren en ondersteunen van bewonersprojecten en ondernemersinitiatieven • Gerichte samenwerking met gebiedspartijen op biodiversiteit • Biodiversiteit te borgen in de gemeentelijke organisatie door biodiversiteit te integreren in de beleidscyclus en de gemeentelijke rol als bevoegd gezag bij lokale ruimtelijke ontwikkelingen op te pakken • 	<p>Biobased produceren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opstellen routekaart vervolg BBE • Versterken triple helix binnen BBE • Inventarisatie mogelijkheden teelt en verwerking vezelrijke gewassen • Onderzoek naar mogelijkheden gebruik biobased materialen in toeristisch recreatieve sector • Inventarisatie mogelijkheden educatieve routes en storytelling over Biobased Economie • Project biobased brug Ecommunitypark • Inbedden circulaire economie in onderwijs met Spark the Movement • Faciliteren om MKB kansen te verzilveren van Biobased Economie • Duurzaam circulair inkopen en aanbesteden in OWO verband • Circulaire inkoopacademie • <p>Afval = grondstof</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diftar+ • Deelname aan provinciale communicatiecampagne SHWAE (Samen Halen We Alles Eruit) • Verbeteren afvalscheiding op milieustraat • Pilotproject Recycle boulevard opstarten • Deelname aan de Week van de Afvalhelden • Uitvoeringsprogramma aanpak zwerfafval • Jaarlijkse Monitoring zwerfafval • Educatie en uitvoering zwerfafvalprojecten met onderwijs en ondernemers • Faciliteren van vrijwilligers en ondernemers in winkelgebieden voor aanpak zwerfafval • Stimuleren deelname zwerfafval opruimdagen (Landelijke Opschoondag en Keep it Clean Day) • Inwoners oproepen Supporter van Schoon te worden <p>Kringlooplandbouw & voedsel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van kennisontwikkeling en kennisdeling over kringlooplandbouw en natuur inclusieve landbouw • Faciliteren voedselbossen • Inventarisatie mogelijkheden gebruik biologische streekproducten in toeristisch recreatieve sector •

Hieronder lichten we de inspanningen kort toe die per thema in het DIN staan. Ook geven we een toelichting op de focus op de drie opgaven per thema.

Thema 1: Energietransitie

Doel: Ooststellingwerf energieneutraal in 2030

Het doel om energieneutraal te zijn in 2030 bereiken we door de energie die we nodig hebben duurzaam op te wekken. Dat lukt door:

- meer duurzame energie te gebruiken;
- energie efficiënter gebruiken;
- het slim afstemmen van vraag en aanbod;
- meer ruimte voor maatwerkoplossingen om op individueel niveau om te schakelen van fossiele energie naar duurzame energie.

We zetten in op het gebruik van duurzame energie omdat dit de uitstoot van CO₂ vermindert.

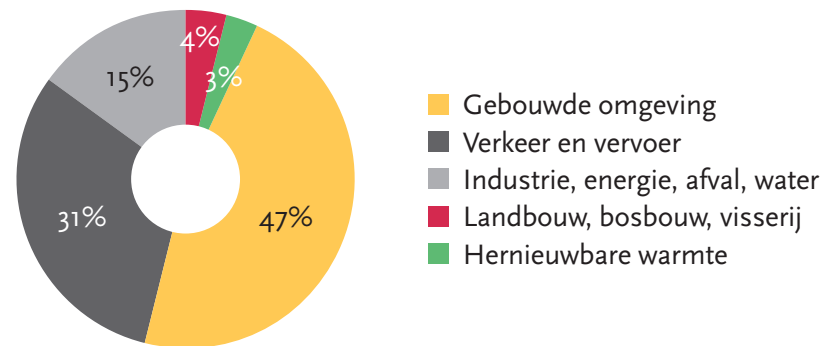
Binnen het programma zetten we als eerste in op energiebesparing. De energie die we niet gebruiken, hoeven we niet op te wekken. Vervolgens wekken we de benodigde energie duurzaam op en stemmen we vraag en aanbod van duurzame energie slim op elkaar af. Ook ten aanzien van mobiliteit zetten we eerst in op energiebesparing en vervolgens op het verminderen van het gebruik van fossiele brandstoffen. We stimuleren mobiliteit waarbij geen brandstof (bijvoorbeeld fietsen) of een duurzame brandstof wordt gebruikt.

We zien dan ook de volgende drie opgaven binnen het thema energietransitie:

1. Energiebesparing
2. Duurzame energieopwekking
3. Duurzame mobiliteit

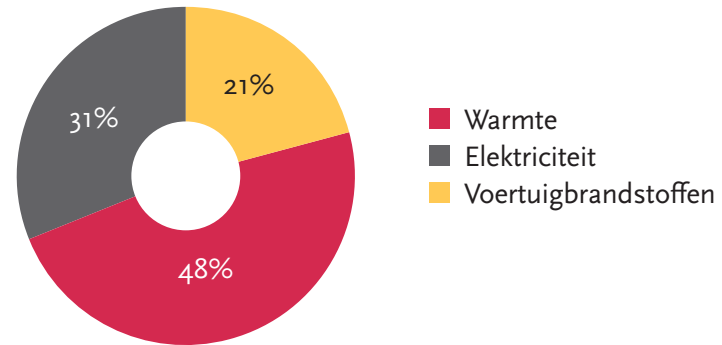
Voor de opgave **energiebesparing** leggen we in het programma duurzaamheid in eerste instantie de focus op energiebesparing in de gebouwde omgeving (woningen, kantoren, winkels, etc.) en het verduurzamen van mobiliteit. De gebouwde omgeving gebruikt 47% van de totale energievraag in Ooststellingwerf en mobiliteit (verkeer en vervoer) draagt voor 31% bij aan de huidige energievraag (zie figuur 1). Het verduurzamen van deze sectoren draagt relatief veel bij aan onze ambitie om CO₂-neutraal te worden. Voor het verduurzamen in de gebouwde omgeving kunnen we snelle stappen maken door bijvoorbeeld woningen beter te isoleren. In 2030 willen we 19% besparing hebben gerealiseerd (408 TJ).

Figuur 1: energieverbruik Ooststellingwerf 2018 per sector.

De energie die we na energiebesparing alsnog nodig hebben, **wekken we duurzaam op**. Ook zetten we in op het slim afstemmen van de vraag en het aanbod van duurzame energie, bijvoorbeeld met een slim energienetwerk (Smart-Grid). Eén van de belangrijkste uitdagingen hierin is het verbeteren van de netcapaciteit voor het transport van elektriciteit. Een andere grote opgave is de transitie van het gebruik van aardgas naar hernieuwbare vormen van warmte. Het energieverbruik in Ooststellingwerf bestaat voor 48% uit een warmtevraag en bij gebruik van hernieuwbare warmte maken we veel duurzaamheidswinst (zie figuur 2).

Figuur 2: energieverbruik Ooststellingwerf 2018 per type.

Met de gerealiseerde zonnepanelen op daken en de zonnepaneelvelden in Ooststellingwerf wekken we nu ongeveer 22% van onze energie duurzaam op. Ons doel is om in 2030 100% van de energievraag duurzaam op te wekken (verwachte energievraag in 2030 is 1.700 TJ). Het resterende deel van onze energiebehoefte kunnen we duurzaam opwekken door:

1. Het optimaal benutten van zon op dak en de mogelijkheden van zonnecarports en drijvende zonneparken. Hier ligt voor het programma de komende jaren de prioriteit;
2. Daarnaast ligt de prioriteit bij het optimaal benutten van hernieuwbare warmte;
3. De resterende energievraag kunnen we opwekken met eventueel meer zonnepaneelvelden en/of windturbines.

We zetten in op het verduurzamen van de mobiliteit (verkeer en vervoer) om zo het gebruik van fossiele voertuigbrandstof te verminderen. Verkeer en vervoer gebruikt nu 21% van de totale energievraag in Ooststellingwerf met voertuigbrandstoffen, zie figuur 2. Voor **duurzame mobiliteit** willen we het energieverbruik verminderen en de impact van mobiliteit op het klimaat beperken.

In 2030 hebben we 25% energieverbruik bespaard door duurzame brandstoffen en fietsgebruik te stimuleren. Ook het zoeken naar slimme mobiliteitsoplossingen zoals deelauto's en een duurzaam openbaarvervoernetwerk met goede overstappunten van de fiets/auto op het openbaar vervoer draagt bij aan duurzame mobiliteit.

Inspanningen thema Energietransitie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Energiebesparing			
Uitgifte cadeaubonnen aan inwoners	Zo veel mogelijk huishoudens kennis laten maken met energiebesparende maatregelen door de uitgifte van cadeaubonnen die bij de lokale bouwmarkten ingeleverd kunnen worden voor energiebesparende producten.	t/m 2022	Onderdeel RRE en RREW
Uitgifte van energiebespaarboxen aan inwoners	Uitgifte van gratis bespaarbox om eenvoudig en snel energie te besparen in een woning.	t/m 2022	Onderdeel RRE en RREW
Opleiden van energiecoaches	Opleiden van inwoners tot energiecoach die gratis energiescans uitvoeren met tips voor verduurzaming van de woning.	t/m 2022	Onderdeel RRE en RREW

Inspanningen thema Energietransitie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Energiebesparing			
Junior Energiecoach challenge	Tijdens de Junior Energiecoach challenge worden kinderen en hun ouders op een interactieve manier uitgedaagd om 5 weken lang energie te besparen.	t/m 2022	Onderdeel RRE en RREW
Goed voorbeeld doet goed volgen	Bewustwordingscampagne door huishoudens inzicht te geven in het energieverbruik door energiemonitoring.	t/m 2022	Onderdeel RRE en RREW
Collectieve inkoop	Collectieve inkoop van besparende en duurzame maatregelen in samenwerking met het Duurzaam Bouwloket.	t/m 2022	Onderdeel RRE en RREW
Project LED openbare verlichting	Omzetten van openbare verlichting naar LED.	t/m 2022	Onderdeel beheer en onderhoud
Verduurzamen gemeentelijk vastgoed	Onderzoek naar het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed en implementeren van duurzame maatregelen in het Meerjarig Onderhoudsprogramma Vastgoed.	2021	€ 35.000

Inspanningen thema **Energietransitie**

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Duurzame energieopwekking			
Regionale Energie Strategie Fryslân	Opstellen RES samen met alle Friese gemeente, Wetterskip, Provincie, Liander en FEA.	2021	
Opstellen gemeentelijk energie-strategie met routekaart voor duurzame energieopwekking	Vertalen van analyses zoals energiepotentiekaart en Energie Transitie Model naar een lokale strategie voor opwekking van duurzame energie.	2021	€ 10.000
Opstellen paraplubestemmings-plan voor kleine windmolens bij boeren	Mogelijk maken van plaatsing van kleine windmolens door opstellen parapluregeling.	2021	€ 13.500
Opstellen Transitievisie Warmte	Per dorp of wijk bepalen wanneer en op welke manier er van het aardgas kan worden afgekoppeld.	2021	€ 70.000
Opstellen wijkuitvoeringsplannen Transitie Warmte	Vertalen van de Transitievisie Warmte in wijk-uitvoeringsplannen samen met de bewoners en gebouweigenaren uit de wijk.	2022 - 2023	PM
Zon-op-dak projecten	Samen met partijen zoals Energiecorporatie De Eendracht meerdere zon-op-dak projecten mogelijk maken.	2021 - 2025	PM

Inspanningen thema **Energietransitie**

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Duurzame energieopwekking			
Lobby op verbeteren netcapaciteit	Lobby op het verbeteren van de netcapaciteit voor nieuwe projecten duurzame energieopwekking.	continu	
Pilotproject Smart-Grid voor slimme energienetwerken	Ontwikkeling Smart-Grid met concrete pilotprojecten.	2021 - 2023	€ 15.000
Pilotproject Waterstof	Mogelijk maken van productielocatie voor waterstof samen met partners en kennisontwikkeling hierover in een waterstofwerkplaats.	2021 - 2023	€ 15.000
Onderzoek naar opslagmogelijkheden duurzame energie	Verkennen van opslagmogelijkheden elektriciteit.	2022 - 2024	PM
Inkoop energie voor eigen gebruik verduurzamen	Via de OVEF inkoop van duurzame en lokaal geproduceerde energie voor gebruik in eigen organisatie.	2021 - 2025	

Inspanningen thema **Energietransitie**

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Duurzame mobiliteit			
Collectieve aanbesteding van laadpalen voor elektrische voertuigen	Stimuleren gebruik van alternatieve brandstoffen zoals elektrische en waterstofauto's door het plaatsen van oplaadpalen en/of waterstofstations mogelijk te maken.	2021 - 2025	
Pilotproject deelmobiliteit	Samen met lokale partners pilotproject starten voor deelauto's en deelfietsen.	2022	PM
Verduurzamen eigen wagenpark	Eigen wagenpark verder verduurzamen en te koppelen met pilot deelmobiliteit door wagenpark hiervoor beschikbaar te maken.	2021 - 2022	PM
Afwaarderen wegen naar 30 en 60 km/uur	Verlagen verbruik brandstof en uitstoot CO ₂ door lagere toegestane snelheid op wegen. Daarmee ook het aantrekkelijker maken van andere duurzame vervoerwijzen en verbeteren verkeerveiligheid.	Onderdeel van Meerjaren Onderhoudsplan Wegen.	Onderdeel van Meerjaren Onderhoudsplan Wegen.
Verbeteren fietsinfrastructuur	In regio Zuidoost Fryslân verder onderzoek naar fietssnelwegen (o.a. Oosterwolde - Drachten en Oosterwolde - Wolvega). Daarnaast bestaande fietsroutes opwaarderen en veiliger maken.	2021 - 2025	PM

Inspanningen thema **Energietransitie**

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Duurzame mobiliteit			
Verbeteren overstapvoorzieningen openbaar vervoer	Toegankelijker maken van bushaltes o.a. voor mindervaliden en verbeteren stallingsmogelijkheden voor fietsen.	2021 - 2025	PM
Aanbesteding OV: fossielvrije bussen	Inzet van fossielvrije bussen (elektrisch of waterstof) in Programma van Eisen aanbesteding OV Fryslân.	2021	
Stimuleren duurzaam goederenvervoer en pakketbezorging	Onderzoek naar mogelijkheden voorkomen grote vrachtauto's in dorpen en in plaats daarvan lossen aan de rand en met (elektrische) bestelbusjes de dorpen in. Centrale punten in de wijk waar pakketjes afgehaald kunnen worden.	2024 - 2025	PM
Publieksactie Band op spanning	Actie om autobanden te controleren en indien nodig op spanning te brengen. Met autobanden op de juiste spanning wordt veel CO ₂ -uitstoot vermeden.	2021	€ 3.000

Thema 2: Klimaatadaptatie

Doel: klimaatbestendig Ooststellingwerf in 2030

Naast het verminderen van de CO₂-uitstoot moeten we ons aanpassen aan de klimaatverandering. Dit noemen we klimaatadaptatie. Door ons aan te passen, kunnen we beter inspelen op de gevolgen van klimaatverandering. Dit biedt ook kansen voor het binden van CO₂. Bijvoorbeeld door het verbeteren van de bodemgezondheid en het vergroten van biodiversiteit.

We zien dan ook de volgende drie opgaven binnen het thema klimaatadaptatie:

1. Vergroten klimaatbestendigheid
2. Verbeteren bodemgezondheid
3. Vergroten biodiversiteit

Door de klimaatverandering is er meer kans op weersextremen met wateroverlast, hitte en droogte. Wateroverlast neemt toe omdat er vaker heftige regenbuien komen in korte tijd. Wateroverlast ontstaat doordat het riool en het oppervlaktewater de grote hoeveelheid regenwater niet aan kunnen. Er is voor Ooststellingwerf een klimaatstresstest uitgevoerd. Hieruit blijkt dat er in Ooststellingwerf 16 locaties zijn waar wateroverlast bij piekbuien kan leiden tot schade. Om de **klimaatbestendigheid te vergroten** pakken we deze 16 locaties aan. Deze maatregelen zijn, naast andere maatregelen met betrekking tot klimaatadaptatie, onderdeel van het Gemeentelijk Rioleringsplan. We geven deze maatregelen ook een plek in het programma duurzaamheid om versnelling aan te brengen als dit nodig is. Daarnaast houden we ruimte in het programma om samen met inwoners publieksvriendelijke acties op te zetten, zoals regenwater opvangen en gebruiken in eigen tuin.

Naast wateroverlast neemt de droogte toe, met name in het voorjaar en de zomer. Er is sprake van droogte als er gedurende langere tijd meer water verdampt dan dat er bijkomt door bijvoorbeeld regen. Natuur en landbouw hebben last van aanhoudende droogte. Deze uitdaging pakken we op met de provincie en Wetterskip Fryslân, waarbij we zoeken naar mogelijkheden om regenwater meer en langer vast te houden.

De stijging van de gemiddelde temperatuur kan leiden tot hittestress bij mensen. Hittestress heeft in steden een groter effect dan in het landelijk gebied. Dit komt onder andere door de toenemende verdichting van woningbouw. Ooststellingwerf is een landelijke gemeente met veel laagbouw en groen in de dorpen. We hebben nog geen hittestress en geen opgave om hittestress tegen te gaan. Wel is het belangrijk om het groene karakter van de gemeente te behouden en te voorkomen dat er hittestress optreedt.

Een gezonde bodem is cruciaal voor de toekomst. Bodems reguleren het CO₂-niveau doordat ze broeikasgassen binden en opslaan. Daarnaast levert bodem voedingsstoffen voor gewassen en de productie van voedsel, houdt de bodem water vast, zuivert en levert schoon drink- en oppervlaktewater, etc. **Het verbeteren van de bodemgezondheid** helpt in de klimaatadaptatie, bijvoorbeeld door het verhogen van het organisch stofgehalte in bodems en daarmee het verhogen van het waterbergend vermogen. Voor het verbeteren van de bodemgezondheid leggen we in eerste instantie de prioriteit op het realiseren van het Leer- en Kenniscentrum Bodem als onderdeel van de Regio Deal.

Voor de aanpak in de opgave voor **het vergoten van de biodiversiteit** hebben we een biodiversiteitsplan opgesteld. De uitvoering van dit plan vindt plaats binnen het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025.

Inspanningen thema Klimaatadaptatie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Vergroten klimaatbestendigheid			
Uitvoeren projecten klimaatadaptatie Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP), waaronder:		2020 - 2024	
Oplossen van de 16 overlastlocaties uit klimaatstresstest	De gemeente heeft voor ieder van deze locaties mogelijke maatregelen geïnventariseerd in een factsheet. De uiteindelijke aanpak wordt overlegd met de betrokken bewoners. Het huidige GRP loopt van 2020 t/m 2024. Gedurende deze periode starten we de aanpak van de eerste locaties op. Daarnaast doen we nader onderzoek naar de resterende locaties.		GRP
Opstellen handboek openbare ruimte met voorwaarden voor het klimaatbestendig ontwerpen van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen	Voor nieuwbouw, uitbreidings- en inbreidingslocaties komt er een Handboek voor projectontwikkelaars. Hierin staat hoe men zorgt voor een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte.	2022	GRP

Inspanningen thema Klimaatadaptatie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Vergroten klimaatbestendigheid			
Klimaatbestendig ontwerpen als uitgangspunt integreren in gemeentelijke organisatie	Het goede voorbeeld geven door klimaatbestendige ontwerpen als uitgangspunt integreren in gemeentelijke organisatie.	2021 - 2025	GRP
Stimuleren groene duurzame schoolpleinen	Samen met scholen aan de slag met vergroening van schoolpleinen.	2021 - 2025	PM
Duurzaamheidseducatie	Duurzaamheidseducatie voor het basisonderwijs: Wortels en Vleugels	2021 - 2025	

Inspanningen thema Klimaatadaptatie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Verbeteren bodemgezondheid			
Uitvoeren Regiodeal onderdeel Leer- en kenniscentrum bodem	Het realiseren van een leer- en kenniscentrum Bodem bij het Biosintrum met proefopstellingen van mesocosmossen.	t/m 2023	€ 1.500.000
Uitvoeren analyse bodemgezondheid en definiëren opgave Ooststellingwerf	Quickscan bodemgezondheid en vertalen naar kansen voor maatregelen verbeteren van bodemgezondheid.	2021 - 2024	PM
Organiseren kennissessies over bodemgezondheid met o.a. ABO, Gagelvenne, Elan, etc.	Stimuleren van kennisontwikkeling en -deling over bodemgezondheid samen met het Leer- en kenniscentrum Bodem.	2021 - 2025	PM

Inspanningen thema Klimaatadaptatie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Vergroten biodiversiteit			
Project Biodivers cultuurland	Faciliteren van het opzetten platform lokale Biodiversiteit.	2021	€ 30.750
Uitvoeren projecten Biodiversiteitsplan, waaronder:		2021 - 2025	€ 30.000 p/j
Opstellen basiskaart natuur en landschap en gewenste staat natuur en landschap	Kaart met inzicht over landschap ecologische diversiteit en ecologische kansen en gevoeligheden ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen. Inzicht in te behouden, te verbeteren en te ontwikkelen basisstructuren tussen de beschermde natuurgebieden en leefgebieden voor soorten als basis voor beleid en beheer biodiversiteit.	2021	
Stimuleren van biodiversiteit in/ aan gebouwen	Bevorderen biodiversiteit in gebouwen en natuur inclusief ontwerpen en bouwen van nieuwe (vastgoed) ontwikkelingen.	2022	
Lichthinder	Aanpak beperken lichthinder	2021 – 2025	PM

Inspanningen thema Klimaatadaptatie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Vergroten biodiversiteit			
Biodiversiteit meer integreren in strategisch groenbeleid en operationeel beheer openbare ruimte	Uitvoeringsprogramma beheer op basis van beleidsthema's biodiversiteit. Biodiversiteit als toetsingskader voor nieuwe ruimtelijke initiatieven (Wet natuurbescherming).	2021 - 2024	
Creëren van bewustwording over biodiversiteit door stimuleren en ondersteunen van bewonersprojecten en ondernemersinitiatieven	opstellen dorpsprofielen en bewonersprojecten biodiversiteit, zoals pilot fruitbomen en adoptie van bomenspiegels.	2021 - 2025	
Gerichte samenwerking met gebiedspartijen op biodiversiteit	Samenwerking op strategisch en beleidsmatig niveau, waaronder provinciaal Herstelprogramma biodiversiteit en nationaal Deltaplan Biodiversiteit.	continu	
Biodiversiteit te borgen in de gemeentelijke organisatie door biodiversiteit te integreren in de beleidscyclus en de gemeentelijke rol als bevoegd gezag bij lokale ruimtelijke ontwikkelingen op te pakken.	Bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap door gemeente als bevoegd gezag bij de meeste omgevingsvergunningen en hiervoor een procesvoorstel opstellen.	2022	

Thema 3: Circulaire economie

Doel: meer gesloten kringlopen in Ooststellingwerf in 2030

In een duurzame circulaire economie sluiten we de kringlopen van afval en grondstof in plaats van het uitputtend gebruiken van grondstoffen. Een circulaire economie levert veel CO₂-afname op. Het zorgt ervoor dat er meer grondstoffen voorradig zijn. Biobased Economy (BBE) is een belangrijke pijler van een circulaire economie. In BBE worden gewassen en reststromen uit de landbouw en voedingsmiddelenindustrie ingezet voor niet-voedseltoepassingen, bijvoorbeeld maisafval en algen als grondstof voor de productie van bioplastics. Ook kan landbouw bijdragen aan het meer sluitend maken van kringlopen door hergebruik van biomassa binnen het agrarisch bedrijf en door de kringloop van voedselproductie en voedselconsumptie te verkleinen.

We zien dan ook de volgende drie opgaven binnen het thema Circulaire economie:

1. Meer biobased produceren
2. Afvalstoffen en grondstoffen
3. Kringlooplandbouw en voedsel

We hebben het programma Biobased Economy 2016 - 2020 geëvalueerd. Hieruit bleek onder andere dat we goed zijn in het verbinden van partijen, zoals onderwijs en bedrijfsleven. Ook hebben we geleerd dat we aan de slag moeten met verbeterpunten voor een goed vervolg van BBE; zoals het behapbaar en overzichtelijk houden van projecten en continuïteit in de contactpersonen en gemaakte afspraken.

Voor de opgave om **meer biobased te produceren** benutten we samen met ondernemers het onderscheidend vermogen van Ooststellingwerf met het Ecommunitypark, Biosintrum, etc. Daarnaast sluiten we aan op de kernkwaliteiten van Ooststellingwerf:

- Sterke toeristisch recreatiesector
- Innovatie op circulaire bouwmaterialen (o.a. Biosintrum)
- Grote agrarische sector

Voor **afvalstoffen en grondstoffen** sluiten we in het programma duurzaamheid aan bij de lopende projecten in het kader van VANG (Van Afval Naar Grondstof), Diftar+ en de aanpak zwerfafval. In het programma koppelen we zoveel mogelijk opgaven aan elkaar.

De landbouw is een belangrijke economische sector, zeker in onze gemeente. Tevens is de landbouw een sector met grote innovatiekracht. We willen deze innovatiekracht graag benutten voor de gezamenlijke uitdaging van de verduurzamingsopgave met **kringlooplandbouw en voedsel**. Daarnaast stimuleren we kleinschalige en lokale initiatieven die de voedselketens verkleinen, zoals in het wijkvernieuwingsproject Haerenkwartier met moestuintjes. En initiatieven waarbij inwoners samen duurzaam voedsel produceren of bijvoorbeeld een voedselbos realiseren.

Inspanningen thema Circulaire economie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Biobased produceren			
Opstellen routekaart BBE	Vervolg BBE met strategie voor uitvoering.	2021	€ 15.000
Versterken triple helix binnen BBE	Relaties tussen ondernemers en kennisinstellingen versterken door gezamenlijke onderzoeksopdrachten en Biosintrum benutten als kennishub.	Continu	
Inventarisatie mogelijkheden teelt en verwerking vezelrijke gewassen	Vervolg van project binnen BBE waar mogelijk veel potentie en ondernemerskansen in zit.	2021 - 2022	€ 35.000
Onderzoek naar mogelijkheden gebruik biobased materialen in toeristisch recreatieve sector	Oppakken onderzoek en benutten contacten van programma BBE.	2021 - 2022	€ 30.000
Inventarisatie mogelijkheden educatieve routes en storytelling over Biobased Economie	Informatie- en educatievoorziening aan toeristen en recreanten.	2022	€ 25.000
Project biobased brug Ecommunity-park	Faciliteren realisatie biobased brug op het Ecommunitypark	2021	€ 30.000

Inspanningen thema Circulaire economie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Biobased produceren			
Inbedden circulaire economie in onderwijs met Spark the Movement	Spark the Movement benutten voor educatie-programma's over circulaire economie.	2021 - 2023	PM
Faciliteren MKB om kansen te verzilveren van Biobased Economie	Gesprek met ondernemers en verenigingen om kansen te identificeren en uitvoering op te pakken. Faciliteren 5 nieuwe projecten met MKB.	2021 - 2025	5 x max. €25.000
Duurzaam circulair inkopen en aanbesteden in OWO-verband	In OWO-verband actieplan opstellen en uitvoeren om meer circulair en duurzaam in te kopen en aan te besteden	2021 - 2025	
Circulaire inkoopacademie	Deelname aan de Circulaire inkoopacademie voor eigen organisatie.	2021	

Inspanningen thema Circulaire economie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Afval = grondstof			
Diftar+	Het betalen per kg aangeboden restafval voor vergroting bewustwording over afvalscheiding en afvalpreventie.	VANG doelstelling realiseren van 30 kg te verbranden restafval, per inwoner, per jaar in 2025	
Deelname aan provinciale communicatiecampagne SHWAE (Samen Halen We Alles Eruit)	Voorlichtingscampagne over Van Afval Naar Grondstof (afvalpreventie en afvalscheiding).	2021 - 2025	
Verbeteren afvalscheiding op milieustraat	Challenge: een week zonder grofvuil door beter te sorteren.	2021 - 2022	
Pilotproject Recycle boulevard opstarten	Pilot: In samenwerking met Kringloop Estafette ingebrachte goederen upcyclen en beter geschikt maken voor verkoop	2021 - 2023	
Uitvoeringsprogramma aanpak zwerfafval Jaarlijkse Monitoring zwerfafval	Volgens uitvoeringsprogramma Aanpak zwerfafval	2021 - 2022	

Inspanningen thema Circulaire economie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Afval = grondstof			
Educatie en uitvoering zwerfafvalprojecten met onderwijs en ondernemers	Volgens uitvoeringsprogramma Aanpak Zwerfafval	2021 - 2022	
Faciliteren van vrijwilligers en ondernemers in winkelgebieden voor aanpak zwerfafval	In samenwerking met team beheer en onderhoud van Afdeling Openbare Ruimte	jaarlijks	
Stimuleren deelname zwerfafval opruimdagen (Landelijke Opschoondag en Keep it Clean Day)	In samenwerking met team Nederland Schoon en team Communicatie	jaarlijks	
Deelname aan de Week van de Afvalhelden	In samenwerking met team communicatie	jaarlijks	
Inwoners oproepen Supporter van Schoon te worden	In samenwerking met Nederland Schoon en team communicatie	jaarlijks	

Inspanningen thema Circulaire economie

Inspanning	Aanpak	Planning	Financiën
Kringlooplandbouw & voedsel			
Stimuleren van kennisontwikkeling en kennisdeling over kringlooplandbouw en natuur inclusieve landbouw.	Organiseren kennisbijeenkomst in samenwerking met o.a. ELAN, ABO en Boerenverstand	2022 - 2025	PM
Faciliteren voedselbossen	Organiseren kennisbijeenkomsten voor inwoners over kleinschalige lokale voedselproductie, bijvoorbeeld voedselbossen.	2022 - 2025	PM
Inventarisatie mogelijkheden gebruik biologische streekproducten in toeristisch recreatieve sector		2022	PM

Financiën

Voor het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025 hebben we de beschikking over incidentele en structurele middelen. Incidentele middelen zoals de Regeling Reductie Energie (RRE) en Regeling Reductie Energie Woningen (RREW) zijn subsidies vanuit het Rijk die we specifiek kunnen inzetten voor de opgave voor energiebesparing.

Daarnaast hebben we structureel budget beschikbaar vanuit het Uitvoeringsbudget Duurzaamheid. Deze budgetten kunnen we jaarlijks verdelen over de opgaven binnen het programma. Hieronder staat een overzicht van de verdeling van de incidentele en structurele middelen over de verschillende opgaven binnen het programma.

	Financiën	Dekking
Thema 1: Energietransitie		
Energiebesparing	€ 61.500 projecten RRE € 400.000 projecten RREW € 35.000 verduurzamen vastgoed	t/m 2021 - specifieke uitkering RRE t/m 2022 - specifieke uitkering RREW Uitvoeringsbudget duurzaamheid
Duurzame energieopwekking	€ 202.0060: Transitievisie Warmte + € 20.660 Taakstellend budget voor inspanningen: Max. € 50.000,-	t/m 2024 - decentrale uitkering transitievisie warmte t/m 2024 - specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie Budget milieubeleid
Duurzame mobiliteit	Taakstellend budget: Max. € 15.000,- per jaar	Uitvoeringsbudget duurzaamheid

	Financiën	Dekking
Thema 2: Klimaatadaptatie		
Vergroten klimaatbestendigheid	Maatregelen GRP Taakstellend budget voor aanvullende inspanningen naast GRP: Max. € 10.000 per jaar	Uit GRP Uitvoeringsbudget duurzaamheid
Verbeteren van bodemgezondheid	€ 1.500.000: Project leer- en kenniscentrum Bodem Taakstellend budget voor inspanningen: Max. € 10.000 per jaar	t/m 2023 Regiodeal Uitvoeringsbudget duurzaamheid
Vergroten van de biodiversiteit	€ 30.750: Project Biodivers cultuurland Taakstellend budget voor Biodiversiteitsplan: Max. € 30.000,- per jaar	Programma BBE 2016 - 2020 Uitvoeringsbudget duurzaamheid

	Financiën	Dekking
Thema 3: Circulaire economie		
Biobased produceren	Taakstellend budget voor BBE: € 250.000	€ 250.000 resterend budget Programma BBE *
Afvalstoffen en grondstoffen	Diftar+**	--
Kringlooplandbouw en voedsel	Taakstellend budget: Max. € 30.000,- per jaar	Uitvoeringsbudget duurzaamheid

* Er is nu geen budget beschikbaar voor inspanningen binnen de opgave Biobased produceren. Deze inspanningen kunnen worden uitgevoerd indien het resterende budget BBE beschikbaar komt. Op 2 maart 2021 is besloten om het restantbudget BBE van € 253.150 terug te brengen naar de Algemene Reserve en bij de bespreking en vaststelling van de nota reserves en voorzieningen de afweging te maken om deze middelen alsnog te gebruiken voor het verder vormgeven van Biobased Economy binnen het nieuwe programma duurzaamheid 2021 - 2025.

** Het product afvalinzameling (VANG en Diftar+) heeft een gesloten begroting. Dit betekent dat extra lasten via de afvalstoffenheffing bij de inwoner in rekening worden gebracht. Dit maakt daarom in financieel opzicht geen onderdeel uit van het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025. Voor de aanpak van zwerfafval ontvangt de gemeente tot 2023 een vergoeding van € 1,18 per inwoner.

Participatie

Participatie is een belangrijke pijler van het Programma Duurzaam Ooststellingwerf

Vanwege:

1. het informeren van inwoners, ondernemers, onderwijs, kennisinstellingen over het thema duurzaamheid en onze ambitie daarin;
2. inwoners, ondernemers, onderwijs, kennisinstellingen betrekken en samenwerken aan de uitvoering van het programma.

In onze participatieaanpak willen we iedereen bij duurzaamheid betrekken, ook de mensen die normaliter meer op de achtergrond blijven. Door vragen te stellen en goed te luisteren willen we mensen meenemen, samen over oplossingen nadenken, verbinding maken, etc. We willen mensen verleiden om zelf in actie te komen. Door participatie geven we inwoners een grote rol in het bedenken en uitvoeren van projecten en acties die bijdragen aan duurzaamheid. We betrekken inwoners zo vroeg mogelijk bij onze projecten en plannen. Hiervoor sluiten we aan bij wat er leeft en speelt in de wijken en dorpen in onze gemeente. Ook vragen we inwoners om met eigen ideeën en initiatieven te komen. Initiatieven omarmen we en ondersteunen we waar mogelijk.

Participatieaanpak

Globaal zien we de volgende doelgroepen voor participatie binnen het programma duurzaamheid:

1. Inwoners
2. Ondernemers
3. Onderwijs en kennisinstellingen

Inwoners

Inwoners hebben een actieve rol in het meedoen met energietransitie door zelf energie te besparen, de woning te isoleren, zelf energie op te wekken met bijvoorbeeld zonnepanelen op dak, of elektrisch rijden. Inwoners zijn nu onder andere betrokken via de lopende projecten zoals de uitgifte van energiebespaarboxen, energiecoaches, project Goed voorbeeld doet Goed volgen, deelmobiliteit, etc. Ook hebben inwoners een actieve rol in klimaatadaptatie door bijvoorbeeld de tuin klimaatbestendig in te richten (tegels eruit, groen erin) en het vergroten van de biodiversiteit. Daarnaast hebben inwoners een actieve rol in het verminderen van afval en het sluiten van de kringloop van afval naar grondstof. Inmiddels ruimen meer dan 100 vrijwilligers regelmatig zwerfafval op in hun leefomgeving.

Ondernemers

Ook ondernemers hebben een belangrijke actieve rol in duurzaamheid. Denk aan energiebesparingsmaatregelen, het benutten van het dakoppervlak voor zonnepanelen, deelmobiliteit, vergroten van de biodiversiteit, de kansen van een Biobased Economy, etc. Wel zien we momenteel dat de gevolgen van Covid-19 ook veel aandacht vraagt van ondernemers. Hierdoor ligt bij enkele ondernemers nu geen prioriteit bij verduurzaming. We blijven met ondernemers in gesprek over het samen aanpakken van de opgaven om te verduurzamen. We houden in het programma ruimte voor nieuwe projecten en maatregelen die ondernemers aandragen.

Onderwijs en kennisinstellingen

Onderwijs en kennisinstellingen zijn van essentieel belang voor het stimuleren van kennis en innovatie. Met name de zogenaamde triple helix (de samenwerking tussen overheid, lokale ondernemers, onderwijs en kennisinstellingen) biedt kansen. We kunnen hiermee namelijk partijen actief verbinden, synergie en gezamenlijke kennisontwikkeling bevorderen. Door op deze manier kennisontwikkeling aan Ooststellingwerf binden, leggen we een basis voor innovatie en een goede voedingsbodem voor ondernemerskansen. Om onderwijs en kennisinstellingen in de triple helix te betrekken, benutten we bestaande persoonlijke contacten vanuit de Biobased Economy en het Leer- en Kenniscentrum Bodem. Zo bouwen we verder aan een duurzame relatie met nieuwe kennisinstellingen en het uitbreiden van ons netwerk.

Covid-19

Vanwege de coronamaatregelen zijn alle participatiemogelijkheden waarbij fysieke ontmoeting plaatsvindt voorlopig niet mogelijk. Zodra het kan, zetten we met het programma duurzaamheid volop in op fysieke vormen van participatie. De afgelopen maanden hebben we voor participatie gebruik gemaakt van digitale middelen. We wachten dus niet af, maar blijven digitaal werken aan ontmoeting en participatie.

Wat doen we nu aan participatie

- *Enquête in het kader van de concept RES: burgerraadpleging 'Kies voor Jelte'*
- *Inwonerenquête in het kader van de omgevingsvisie waarin het thema duurzaamheid een onderdeel was.*
- *Inzet van het inwonerspanel voor het betrekken van inwoners bij de energietransitie.*
- *Jongeren uit Ooststellingwerf specifiek betrekken bij duurzaamheid door middel van swipocratie (digitale participatietool die gebruikmaakt van swipen)*
- *Webinar RES 1.0*
- *Webinar Warmte Transitie Visie*
- *Webinar energiebesparing*
- *Duurzaamheid onderdeel van Omgevingsfestival in het kader van de Omgevingsvisie*
- *Bewonersprojecten biodiversiteit*
- *Gedurende de opbouw van het programma regelmatig contact met diverse partners, zoals Energiecoöperatie De Eendracht, Biosintrum, ABO, De Gagelvenne, CCO, etc.*

Wat gaan we doen na Covid-19

Na corona zetten we weer volop in op fysieke vormen van participatie. Met rondetafelgesprekken, kennisbijeenkomsten, door in gesprek te gaan met de verenigingen en belangenorganisaties en ons te laten uitnodigen bij de activiteiten van ondernemersverenigingen. Dit zijn mooie gelegenheden om:

- *ons verhaal over het Programma Duurzaam Ooststellingwerf te vertellen,*
- *te zoeken naar gezamenlijke belangen*
- *kansen te identificeren*
- *kansen om te zetten in uitvoering*

Monitoring en evaluatie

Het Programma Duurzaam Ooststellingwerf loopt tot en met 2025. De informatievoorziening over de voortgang is onderdeel van de reguliere P&C-cyclus van de gemeenteraad. Daarnaast willen we de beleidseffecten evalueren. Daarvoor gaan we data-gedreven werken. Dit wil zeggen dat we continu meten hoever we zijn met de uitvoering en welk effect dit heeft op het bereiken van onze ambitie. Door monitoring en evaluatie kunnen we tijdig bijsturen op onvoorziene ontwikkelingen of nieuwe inzichten. Eén van de onderdelen van het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025 is om een duurzaamheidsmonitor te ontwikkelen met een publieksvriendelijk dashboard, zodat onze inwoners en de gemeenteraad op elk moment kunnen zien welke resultaten we behalen.

Bijlagen

1. Nota van uitgangspunten
Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025